

CALUL, SIMBOL HERALDIC AL RÂMNICULUI SĂRAT

Marius NECULAE

THE HORSE, A HERALDIC SYMBOL OF RÂMNICU SĂRAT

Abstract

In heraldry, the horse does not occur in ancient rolls of arms, and less often than would be expected in modern coats. The horse is represented as standing or trotting, as courant, or in full career and as salient, or rearing. Often only the head of horse is shown. Very frequently, the colors of horses shown in coat-of-arms are argent (silver) or sable (black), but we have examples, less often, with horses depicted in vert (green), or (gold), gules (red) or brown, in the last case as supports of the shields in modern coat-of-arms.

The horse occurs in the Romanian districtual heraldry, being attested with 18th Century on the seals, the best known examples being for Râmnicu Sărat and Iasi counties. In Râmnicu Sărat, the horse is depicted running, frequently to the right, argent, on a blue field, this being the traditional (the 18th-19th centuries) and the official (1931-1948) coat-of-arms for the Râmnicu Sărat county.

After 1989 Romanian Revolution, when the Râmnicu Sărat county was dissolved, the local authorities of the town have been using, unofficially, the interwar county coat-of-arms in various manners. In the recent years, due to the legislation, variants have been proposed for the official coat-of-arms of the town. The latest proposal depicts a French shield bearing a five-tower mural crown, party per fess, the top featuring a running horse in argent, to the right on blue, while the lower partition, two crossed swords or, on gules. In the center there is a nebulous fees, azure, symbolizing the water of the Râmnic river.

Cuvinte cheie: cal, heraldică, simbol, Râmnicu Sărat

Keywords: horse, heraldry, symbol, Râmnicu Sărat

Fauna a trezit întotdeauna interesul oamenilor, animalele fiind prezente în preajma umanității, chiar în timpurile când omul nu domesticise niciun animal. Pe lângă faptul că animalele au constituit mereu o importantă sursă de hrană, ele au fost întotdeauna admirate pentru anumite caracteristici: forță, iuțeală, inteligentă, rezistență, răbdare, masivitate, chiar încăpățănare.

Calul, mijloc de tranzit rapid, a avut un impact major asupra evoluției societății umane¹ datorită faptului că a asigurat mobilitatea pentru mărfuri și informații, indivizi, armate și populații întregi.

La început, calul a constituit, alături de alte ierbivore mari, o sursă de hrană pentru oamenii Paleoliticului Mijlociu și Superior, până în Magdalenian², fiind o specie destul de răspândită printre cele ilustrate în arta de pe pereții peșterilor, mai ales în Europa Occidentală, în Spania: Tuto Bustillo (Asturia), Ekain (Țara Bascilor) și la Pileta (Málaga), precum și din Franța: Gouy (Normandia), Lascaux (Aquitania), Pech Merle și Niaux (Occitania)³.

Domesticit în zona dintre estul Ucrainei și nordul Kazakhanului, pe la 5000 î. Chr. sau mai devreme⁴, inexistent ca simbol în culturile anterioare, odată cu venirea indo-euopenilor (cca. 4300 î. Chr.), calul apare ca animal sacru și întruchipare a zeilor cerului și Lunii (alb sau gri) și a zeului morții (negru), zeii fiind ilustrați călărind sau în care trase de cai⁵. Primele artefacte asociate cu un cult al calului (miniaturi sculptate) au fost descoperite în bazinul mijlociu al Volgăi⁶, crescătorii de cai ajungând foarte repede în stepa Niprului și apoi în inima Europei⁷.

Pentru teritoriul României, resturi de cal au fost identificate în situri arheologice aparținând tuturor culturilor neolitice și calcolitice din est și sud-est (cu excepția culturii Hamangia)⁸, remarcându-se o creștere a ponderii spre Epoca Bronzului – indiciu pentru prezența calului domestic, adus de triburile de păstori din stepele nord-pontice⁹.

Referitor la simbolistică, deseori, în tradiția populară, calul este considerat un animal năzdrăvan, țăranii spunând că pe cal l-a făcut Dumnezeu, ca să slujească gândul omului, din care cauză ori omori un om, ori un cal, tot

---

¹ Sandra L. Olsen, *Horses through time*, Lanham, Maryland, 2003, p. 3.

² *Ibidem*, pp. 39-45.

³ *Ibidem*, pp. 48-50.

⁴ Marija Gimbutas, *The civilization of the goddess: The World of Old Europe*, New York, 1991, p. 353.

⁵ *Ibidem*, p. 400.

⁶ *Ibidem*, p. 353.

⁷ *Ibidem*, p. 354.

⁸ Luminița Bejenaru, Simina Stanc, *Arheozoologia Neoliticului din Estul și Sud-Estul României*, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2014, p. 95.

⁹ *Ibidem*, p. 96.

una este¹⁰.

Calul poate presimți intruziunea demonilor malefici, simte puterea răului și poate indica locul unde se ascunde strigoii, fiind adus la cimitir și pus să sară peste morminte. Mormântul peste care animalul refuză să sară este considerat ca aparținând unui strigoii¹¹. Pe de altă parte, fiind un animal care mănâncă des, datorită conformației și regimului alimentar, se consideră că foamea neobișnuită a calului se datorează unei pedepse de sorginte sacrală, fiind blestemat să fie mereu flămând (*este blestemat de Dumnezeu; el piere și nu se satură; el e mort și e cu iarba-n gură*)¹².

Ca și în cazul indo-europenilor, în tradiția populară românească, calul este un animal dual, care protejează culturile de boli (fiecare om avea în vie câte un cap de cal, ca *să nu se deoache via*)¹³ de grindină, sau de gândaci¹⁴, putând fi și instrument malefic (calul negru), ce se lasă călărit de strigoii, demoni și vrăjitoare¹⁵. Așadar, calul are atribute de o diversitate dezarmantă, fiind văzut când binecuvântat, când blestemat, când curat, când spurcat, când păgubos, când benefic, când binevoitor, când rău și malefic, când fermecat, când năraș¹⁶.

În esență, calul este văzut ca *animalul cel de mijloc între animalele de casă*, nu atât de folositor precum oaia sau vita, însă nici atât de neproductiv precum câinele și pisica¹⁷.

În heraldica medievală, calul nu este atât de răspândit ca alte elemente din lumea animală. Totuși, este redat într-o varietate de forme: trecând din lateral spre dextra (*passant*) sau senestra (*repassant*), în trap (*courant*), cabrat, *rampant* sau *salient*, în cazul cailor ce sprijină scuturile heraldice, iar în multe cazuri este redat doar capul animalului, din profil. Câteodată apare și varianta calului înaripat (Pegasus) și a inorogului, cazurile în care animalul este călărit

---

¹⁰ Romulus Antonescu, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, p. 95, <http://cimec.ro/Etnografie/Antonescu-dictionar/Antonescu-Romulus-Dictionar-Simboluri-Credinte-Tradiționale-Romanești.pdf>, accesat la data de 15.09.2020.

¹¹ Emilia Tomescu, *Mortul viu la hotarul dintre viață și moarte*, în *Istorie și tradiție în spațiul românesc*, VI, 2014, Sibiu, p. 145.

¹² Romulus Antonescu, *op. cit.*, p. 96.

¹³ Lucian-Valeriu Lefter, *Ipostaze ale reprezentării simbolice a calului în unele sate vasluiene*, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei*, VII, Iași, 2007, p. 299.

¹⁴ *Ibidem*, p. 300.

¹⁵ *Ibidem*, p. 301.

¹⁶ Mihai Coman, *Mitologie populară românească*, vol. I, Editura Minerva, București, 1986, p. 36.

¹⁷ *Ibidem*.

sau înhămat fiind și ele destul de frecvente¹⁸.

Unul din cele mai cunoscute exemple din heraldică este armăsarul alb al Hanovrei, de regulă, redat cabrat (rampant), spre dreapta, din argint, pe fond roșu, ca stemă a regatului și, ulterior, a provinciei Hanovrei, iar în prezent a provinciei Westphalia și a landului Saxonia Inferioară¹⁹. În aceeași ipostază și cu aceleași smalțuri, îl regăsim ca stemă a ținutului Kent (Anglia) și a regiunii Twente (Olanda), dar și pe numeroase blazoane municipale, provinciale și nobiliare din Anglia, Italia și Germania, redat în diferite posturi și cu diferite culori²⁰.

Calul se regăsea pe armele unor familii boierești din România, Butculescu²¹ și Bellu²², fiind ilustrat și pe serie de matrice și amprente sigilare orășenești și județene din perioada secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. O primă astfel de atestare este a sigiliului oval al orașului Alexandria, imprimat în tuș negru pe un act din 3 martie 1850, unde avem, în câmpul sigilar, pe o terasă, un cal în profil spre dreapta sprijinind un steag²³, element care poate fi documentat și pe sigilii mai noi, din 1922²⁴ și care este o aluzie la creșterea animalelor²⁵ practică în zonă.

De asemenea, calul poate fi întâlnit pe sigiliile orașelor Rădăuți²⁶,

¹⁸ Pentru studiul nostru de caz am luat în considerare doar posturile în care calul (sau părți din animal) apare singur, fără călăreț, neînhamat și fără elemente care îl transformă într-o creatură fantastică.

¹⁹ https://www.niedersachsen.de/startseite/land_leute/das_land/wappen_flagge/wappen-und-flagge-19957.html, accesat la data de 15.09.2020.

²⁰ James Parker, *A glossary of terms used in Heraldry*, Oxford, 1894, pp. 332-333 (și varianta online: <https://www.heraldsnet.org/saitou/parker/Jpglossh.htm>, accesată la 16.09.2020); Goffredo di Crollanza, *Enciclopedia aralico-cavalleresca*, Pisa, 1876, pp. 169-170; Arthur Charles Fox-Davies, *A complete guide to Heraldry*, New York, 1909, pp. 200-202.

²¹ Tudor-Radu Tiron, *Bestiarul heraldic muntean. O încercare de sistematizare*, în *Lumea animalelor*, volum îngrijit de Maria Magdalena Székely, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012, p. 391, 399. Sigiliul serdarului Marin Butculescu din 1791.

²² *Ibidem*, p. 396, 399; [Emanuel Hagi-Moscu], *Steme boerești din România*, Socec, București, 1918, pl. II, fig. 1. Aici este vorba de o concesiune austriacă, fiind reprezentat capul calului Bucefal, care trimite la originea macedoneană a familiei. Capul de cal, din argint, este redat spre stânga, pe roșu, în partiția din dextra jos a unui scut sfertuit, în senestra sus fiind redat un cap de inorog, din argint, spre dextra, pe albastru.

²³ Maria Dogaru, *Sigilii orășenești din epoca modernă și contemporană*, Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, 1978, p. 50, fig. 8.

²⁴ *Ibidem*, p. 51.

²⁵ *Ibidem*, p. 16.

²⁶ *Ibidem*, pp. 166-167; Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică în România*, Editura Enciclopedică, București, 1977, Pl. CXLIX: 5. Scut tăiat, cu un cerb în partea de sus, pe albastru și o iapă cu un mânăz, în partea de jos, legenda fiind în limba germană: „SIEGEL DER STADT RADAUTZ”. Elementele sugerează bogăția pădurilor și marile herghelii de cai de rasă din regiune.

Râmnicu Vâlcea²⁷ și Timișoara, în ultimul caz, sub forma a doi cai afrontați, cu capetele întoarse, susținători ai scutului, reprezentare care apare în secolul al XIX-lea, până la 1922²⁸. De creșterea animalelor și muncile agricole pot fi legate și reprezentarea calului pe unele sigilii comunale și sătești din Bucovina²⁹ și Hunedoara³⁰.

Un caz aparte este cel al Iașiului, unde calul apare atât în stema județului, cât și a orașului. Astfel, calul ca simbol al ținutului Iași apare, alături de stemele ținuturilor Moldovei, pe sigiliile Divanului Cnejeii Moldovei (1806-1812), la baza unui portret al lui Scarlat Calimachi (1817), pe sigiliul lui Mihail Șuțu (1819), pe un sigiliu al lui Mihail Sturza (1837)³¹, alături de județele României din perioada Principatului³² și alături de celelalte 15 județe moldovenești ale României, într-o gravură din 1878³³, precum și singur, pe o amprentă sigilară de la 1828³⁴ sau pe o hartă a Moldovei din 1833³⁵.

În cazul județului, stema redă, ca și în cazul Râmnicului Sărat, calul singur, *passant*. Tot așa este redat, în unele cazuri și pe sigilii aparținând municipalității, cum ar fi sigiliul din 1862³⁶, dar și într-un scut ogival, tăiat, în care avem, în partiția de sus, capul de zimbri cu stea între coarne și jos, alergând spre dreapta, calul pe o terasă³⁷.

În prezent, stema aprobată a municipiului Iași este identică cu cea creată de Comisia Consultativă Heraldică în perioada interbelică³⁸ și se compune

²⁷ Maria Dogaru, *op. cit.*, pp. 170-171. Amprenta unui sigiliu din 1882, pe care avem, în câmp, o căruță cu un pasager, trasă de două perechi de cai, surugiul fiind călare pe unul dintre caii rotași (fig. 220) și o altă amprentă în care căruța este trasă doar de o singură pereche de cai (fig. 221).

²⁸ *Ibidem*, pp. 190-191.

²⁹ Sorin Ifțimi, *Emblemele sigiliilor sătești ca izvor pentru elaborarea stemelor comunale*, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei*, III, Iași, 2003, p. 200.

³⁰ *Ibidem*, pp. 185-186. În acest caz, al satului Crivadia, este vorba de calul pascal, purtător de steag.

³¹ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, Pl. CCX: 1-4.

³² *Ibidem*, Pl. CCX: 1-2.

³³ *Ibidem*, Pl. CCX: 2.

³⁴ *Ibidem*, Pl. CXXXII: 1.

³⁵ *Ibidem*, Pl. CXXXV: 3..

³⁶ Gh. Ungureanu, *Sigiliul orașului Iași în secolul al XIX-lea*, în *Revista arhivelor*, IX, nr. 2, 1966, p. 94. Calul, în câmpul sigilar, neinclus în scut, spre senestra.

³⁷ *Ibidem*, pp. 83-100; Maria Dogaru, *op. cit.*, pp. 137-138. Sigiliul Eforiei orașului Iași din 1834.

³⁸ *Stemele Regatului României, județelor și municipiilor, în culori, după originalele Comisiunii Consultative Heraldice*, Institutul Cartografic „Unirea”, Brașov, 1935, poz. 32; Dan Cernovodeanu, *Evoluția armelor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII-XX)*, Editura Istros, Brăila, 2005, pl. LXXXII: 1. Coroana a fost adăugată de către Comisia Consultativă Heraldică pentru a aminti de faptul că reședința județului a fost și

dintr-un scut arcuit, de culoare roșie, care are în interior un cal de argint trecând spre stânga, în cantonul superior dextru, fiind o coroană voievodală de aur, bătută cu pietre scumpe³⁹.

De reținut că și autoritățile comuniste au păstrat, pentru emblema județului Iași, elementul calului, în partea inferioară a scutului emblemei din 1972, pe un câmp roșu, fiind un cal de argint mergând spre stânga⁴⁰.

Și în Basarabia, actuala Republică Moldova, în perioada interbelică, Comisia Consultativă Heraldică stabilise pentru județul Bălți, ca stemă, un cap de cal, din argint, spre dreapta, pe fond roșu⁴¹.

După dobândirea independenței Republicii Moldova, au fost propuse și stabilite noi însemne heraldice, în prezent calul apărând pe stemele raioanelor Fălești⁴², Nisporeni⁴³, Rîșcani⁴⁴, Ungheni⁴⁵ și pe proiectul de stemă al raionului Comrat⁴⁶.

Cum am văzut, în multe rânduri, folosirea calului ca element heraldic într-o anumită zonă este legată de ocupația locuitorilor acelei zone – de creștere a cailor și de existența a numeroase herghelii. În cazul Râmnicului Sărat, numeroși autori au legat începuturile folosirii calului ca simbol local în alcătuirea stemei Râmnicului, de creșterea cailor de rasă, plecând de la relatările (exagerate) din secolul al XVII-lea (1659), ale lui Evliya Celebi

reședință domnească, cf. Arhivele Naționale ale României, (în continuare A.N.R.), fond Comisia Consultativă Heraldică, dos. 2, f. 2b.

³⁹ Hotărâre nr. 990 din 22 august 2003 privind aprobarea stemei județului Iași, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 633 din 4 septembrie 2003.

⁴⁰ Anexa la Decretul nr. 302/25 iulie 1972 privind aprobarea stemelor județelor și municipiilor, publicat în *Buletinul Oficial* al RSR, nr. 127, 16 noiembrie 1972. Această emblemă este redată și pe emisiunea filatelică dedicată stemelor județene, din 1977, de 55 de bani, cf. *Standard Postage World Catalogue*, vol. V, Scott Publishing Co., Sidney, Ohio, 2007, p. 504/poz. 2586 și *Catalogul timbrelor poștale*, vol. II, Zimbrul Carpatin, București, 2008, p. 214/ poz. 3752.

⁴¹ *Stemele Regatului României, județelor și municipiilor, în culori, după originalele Comisiunii Consultative Heraldice*, poz. 6.

⁴² Silviu Andrieș-Tabac, *Stemele și drapelele raioanelor din Republica Moldova*, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, 2018, pp. 80-81. Stema raionului Fălești este un scut, tăiat în bară, pe verde și argint, cu un cal cabrat spre dreapta, dintr-un câmp în celălalt, pe verde și argint.

⁴³ *Ibidem*, pp. 96-97. Un cal din argint, spre dreapta, trecând printre trei stejari dezrădăcinați, tot din argint, pe un câmp albastru, în acest caz, calul fiind preluat de pe stema Iașiului.

⁴⁴ *Ibidem*, pp. 104-105. Scut tăiat nebular coborât, pe roșu și argint, în prima partiție fiind un cal în galop, din argint, spre stânga și în a doua partiție o roză roșie. În acest caz, justificarea folosirii simbolului calului este că locuitorii din zonă se ocupau cu creșterea cailor de rasă.

⁴⁵ *Ibidem*, pp. 136-138. Pe albastru, un căprior de argint, însoțit de trei bezanți de aur, și din care iese un cal din argint, cu picioarele din față ridicate, spre dreapta. Și acest simbol este preluat de pe stema Iașiului.

⁴⁶ *Ibidem*, pp. 145-147. Pe argint, cu negru, un cal spre dreapta, cu capul conturnat și cu piciorul drept anterior ridicat.

(1611-1684?), până la herghelia din zona Bisoca, deținută de ultimul „boier râmnicean”, Menelaș Chircu⁴⁷. Așadar, ca justificare pentru folosirea simbolului s-a plecat de la consemnările lui Evliya Celebi, care ne spune așa: „Trecând peste râul Buzău am luat mai multe sute de robi precum și mii de cai de herghelie. După aceea, dând o luptă cruntă pe dealurile Râmnicului [...] În același timp am prădat o sută șaptezeci de mii de vite și cai și patru sute de mii de oi [...]”⁴⁸.

Legătura între simbol și hergheliile din zonă poate fi documentată și în manualele de geografie din secolul al XIX-lea, într-o astfel de lucrare, la lecția despre județ, apărând următorul dialog: „- De ce Marca acestui Distr. este un Armăsar? – Pentru că nutrea uă dată multe herghelii de cai”⁴⁹.

Calul apare ilustrat, ca simbol al județului Râmnicu Sărat, pe sigiliul domnitorului Nicolae Caragea (1782-1783) din 1782, unde armele Țării Românești sunt înconjurate de 17 medalioane cu efigiile județelor⁵⁰, în acest caz, calul apărând conturnat, trecând, cu capul reîntors spre dextra⁵¹.

În însemnul lui Mihail Șuțu, din 1783, calul este redat tot conturnat, însă privind înainte⁵². Însemnul este păstrat pe sigiliul lui Alexandru Moruzi (1792-1796, 1799-1801) din 1792, unde calul este ilustrat tot conturnat, alergând⁵³, pe cel al lui Constantin Hangerli (1799-1799) din 1797 și din timpul celei de-a treia domnii a lui Mihail Șuțu (1801-1802)⁵⁴, pe sigiliul Divanului Țării Românești din 1809⁵⁵ și pe cel al lui Ioan Caragea (1812-1818), din 1812⁵⁶ și

---

⁴⁷ Grigore Radu Stănescu, *O istorie a Râmnicului Sărat*, Editura Gida, Râmnicu Sărat, 1994, p. 69; Dorin Ivan, *Slam Râmnic – repere culturale și istorice*, Editura Tempus, București, 2003, pp. 58-60; Valeriu Nicolescu, Constantin Marafet, *Un colț de Țară Românească: județul Slam Râmnic*, vol. I, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2008, p. 42; Răzvan Theo Chirac, *Râmnicu Sărat: itinerar subiectiv*, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2008, p. 56; Constantin Atanasiu, Paul Nicolescu, *1933-Almanahul Râmnicului Sărat*, Institutul de Arte Grafice, București, 1933, p. 60.

⁴⁸ *Călători străini despre Țările Române*, vol. VI, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 471.

⁴⁹ Zacharia Antinescu, *Geografia României și a țărilor învecinate*, Tipografia Ioan G. Costescu, Ploiești, 1876, p. 59.

⁵⁰ Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică...*, p. 186, pl. CXIX: 1.

⁵¹ Dan Cernovodeanu, Ioan N. Mănescu, *Noile steme ale județelor și municipiilor din Republica Socialistă România*, Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, 1974, pp. 33-34.

⁵² *Ibidem*, p. 34.

⁵³ *Ibidem*; Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică...*, pl. CXIX: 2.

⁵⁴ *Ibidem*, pl. CXIX: 3-4.

⁵⁵ *Ibidem*, pl. CXIX: 5; Dan Cernovodeanu, Ioan N. Mănescu, *op. cit.*, p. 34.

⁵⁶ Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică...*, pl. CXIX: 6; Idem, *Evoluția armelor...*, pl. LXVI.

neconturnat, între stemele județelor Țării Românești din 1818, reprezentate pe frontispiciul vol. III al lucrării „Istoria generală a Daciei”, a lui Dionisie Fotino (Viena 1818/1819)⁵⁷, pe sigiliul mitropolitului Neofit al II-lea Geanoglu din 1840⁵⁸, ca să apară, alergând, spre *dextra* sau conturnat, pe sigiliul din 1822 a lui Grigore Dimitrie Ghica (1822-1828)⁵⁹, cel din 1834 al lui Alexandru Dimitrie Ghica (1834-1842)⁶⁰, pe diplome de înălțare în rang din 1837⁶¹, sigiliul din 1843 al lui Gheorghe Bibescu (1843-1848)⁶², cel din 1849 aparținând domnitorului Barbu Știrbei (1849-1856)⁶³, pe cel al Căimăcămiei Țării Românești din 1858⁶⁴, precum și conturnat, cabrat în fugă, pe frontispiciul periodicului bilunar „Învățătorul satului”, nr. 17 din 1 iunie 1844⁶⁵ și în chenarul ce înconjoară portretul lui Gheorghe Bibescu (1843)⁶⁶.

Stema județului Râmnicu Sărat apare și în timpul Principatului, într-o litografie din 1860⁶⁷, printre stemele județelor din 1864⁶⁸, alături de stemele celorlalte 32 de județe, într-o cromolitografie din 1874⁶⁹ și într-o gravură editată de lt. col. Pappasoglu în 1878⁷⁰.

În oraș, simbolul apărea pe cișmele din fontă, stâlpi și pe clădiri, în zilele noastre el putând fi observat doar pe fațada Colegiului Național „Alexandru Vlahuță”⁷¹, stema care apărea pe clădirea fostei vămi de la ieșirea din oraș, spre Focșani fiind, pe la sfârșitul anilor 2000, acoperită de proprietari⁷².

Se mai păstrează, la Muzeul Municipal din localitate, o cișmea din fontă pe care avem un scut, timbrat cu o coroană murală cu cinci turnuri, în câmp fiind un cal ce aleargă spre *dextra*, pe o terasă, dedesubtul calului fiind monograma „RS”, iar sub scut două ramuri de laur, legate cu o panglică.

⁵⁷ Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică...*, pl. CXXI: 1; Ioan N. Mănescu, *op. cit.*, p. 34.

⁵⁸ Ioan N. Mănescu, *op. cit.*, p. 34; Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică...*, pl. CXXIV: 3.

⁵⁹ Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică...*, pl. CXXI: 2.

⁶⁰ *Ibidem*, pl. CXXI: 3.

⁶¹ *Ibidem*, pl. CXXVI: 5.

⁶² *Ibidem*, pl. CXXI: 4.

⁶³ *Ibidem*, pl. CXXI: 5.

⁶⁴ *Ibidem*, pl. CXXI: 6.

⁶⁵ *Ibidem*, pl. CXXVII: 1; Ioan N. Mănescu, *op. cit.*, p. 34.

⁶⁶ *Ibidem*; Dan Cernovodeanu, *Știință și artă heraldică...*, pl. CXXIX: 1.

⁶⁷ *Ibidem*, pl. CXXXIV: 1.

⁶⁸ *Ibidem*, pl. CXXXI: 4.

⁶⁹ *Ibidem*, pl. CXXXIV: 2.

⁷⁰ *Ibidem*, pl. CXXXV: 1.

⁷¹ Str. Tudor Vladimirescu, nr. 13, clădire aflată pe Lista monumentelor istorice pentru județul Buzău, poziția 768, cod BZ-II-m-B-02469 și aflată în prezent în proces de restaurare.

⁷² Str. Focșani, nr. 1. Ultima imagine a acestei steme, văruiată, o avem într-o fotografie din anul 2004.

Calul în câmpul sigilar (inclus sau nu într-un scut) se găsește pe o serie de matrice sigilare aparținând unor autorități locale din fostul județ Râmnicu Sărat, date în perioada de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, fiindu-ne cunoscute un număr de trei matrice sigilare cu simbolul calului, aflate la Muzeul Municipal „Octavian Moșescu” din Râmnicu Sărat, una dintr-o colecție particulară din același oraș⁷³, pe o serie de matrice aflate la Serviciul Județean Buzău al Arhivelor Naționale, calul fiind reprezentat din profil spre dreapta, în 31 de cazuri⁷⁴ și spre stânga, într-un caz⁷⁵, iar în colecția de „Matrice sigilare” de la A.N.R.⁷⁶ se pot găsi 325 de matrice și fragmente de matrice, cu simbolul calului, care au aparținut unor autorități și instituții din fostul județ Râmnicu Sărat.

Pe numeroase documente emise de diferite entități din fostul județ Râmnicu Sărat în perioada 1860-1948, au fost identificate o sumedenie de amprente sigilare cu acest simbol, de regulă, calul alergând spre dreapta, dar și conturnat⁷⁷.

Oficial, stemele județului și orașului Râmnicu Sărat au fost adoptate de către Comisia Consultativă Heraldică (1921-1930), stema județului fiind definită de această comisie astfel: „Scut albastru, cu un cal de argint, galopând spre dreapta. Este vechea stemă, heraldizată”⁷⁸.

Cu privire la proiectele de stemă din această perioadă, tot la A.N.R. se găsesc câte două, pentru județ și pentru oraș⁷⁹.

Pentru oraș, o primă propunere este reprezentată de Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”⁸⁰, heraldizată, din față, de argint, pe albastru, în dextra sus fiind un canton cu un cal de argint, pe roșu, alergând spre dreapta, scutul fiind timbrat cu o coroană murală cu cinci turnuri.

Până la urmă, pentru oraș a fost aprobată o stemă care avea un scut tăiat, timbrat cu o coroană murală, în partea de sus fiind o biserică din argint, în stil

---

⁷³ Marius Neculae, *Matrice sigilare din colecția Muzeului Municipal Râmnicu Sărat (1851-1920)*, în *Analele Buzăului*, XI, Buzău, 2019, pp. 113-127.

⁷⁴ Direcția Județeană Buzău a Arhivelor Naționale, Colecția „Sigilii”, inv. 398, nr. 174-176, 178-180, 184-188, 191-197, 199, 240-245, 289, 298, 326, 330, 332 și 335.

⁷⁵ *Ibidem*, nr. 292. Matricea satului Boarca, com. Grădiștea.

⁷⁶ A.N.R., Colecția de matrice sigilare, inv. 2361, cele 325 de piese fiind cuprinse între cele provenite din fostul județ Râmnicu Sărat, de la numerele 10681 bis, la 11062.

⁷⁷ Marius Neculae, *op. cit.*, pp. 121-123.

⁷⁸ A.N.R., fond Comisia Consultativă Heraldică, dos. 2, f. 51, 122.

⁷⁹ *Ibidem*, fond Comisia Consultativă Heraldică (1921-1930), dos. 53/1922, planșele 1-4.

⁸⁰ Din cadrul Complexului Brâncovenesc din Râmnicu Sărat, str. Primăverii, nr. 4, aflată pe Lista monumentelor istorice pentru județul Buzău, poziția 756, cod BZ-II-m-A-02463.01.

moldovenesc⁸¹, văzută dinspre sud, pe albastru, iar în câmpul de jos fiind două săbii încrucișate din argint, pe roșu, cele două câmpuri fiind separate de o facie undată, azurie, simbolizând apa Râmnicului.

Pentru județ a fost propusă o stemă cu un scut timbrat cu o coroană din oțel, închisă și terminată cu un glob crucifer, cu tocă purpurie, pe care era reprezentat un cal cabrat, din argint, spre dextra, cu coama și coada accentuate în mod fantezist, pe albastru. Cum știm, comisia a aprobat varianta cu scutul netimbrat, pe care era reprezentat un cal din argint, alergând spre dextra, pe albastru.

După 1990, calul a fost preluat, în diferite versiuni, ca emblemă neoficială a orașului, ca logo al unor instituții și O.N.G.-uri și ca simbol al mișcării pentru reînființarea fostului județ Râmnicu Sărat din anii 1990 - 1994, apărând chiar pe medalii emise de autoritățile locale (1994)⁸².

O ilustrare a utilizării este reprezentată de sculpturile în piatră realizate de Alexandru Râbalcu, conservator la Muzeul Municipal Râmnicu Sărat, în ultimii ani ai secolului al XX-lea și care se află în curtea Complexului Brâncovenesc, cea care reprezintă stema județului servind ca model pentru logou-ul muzeului, începând cu anul 2016.

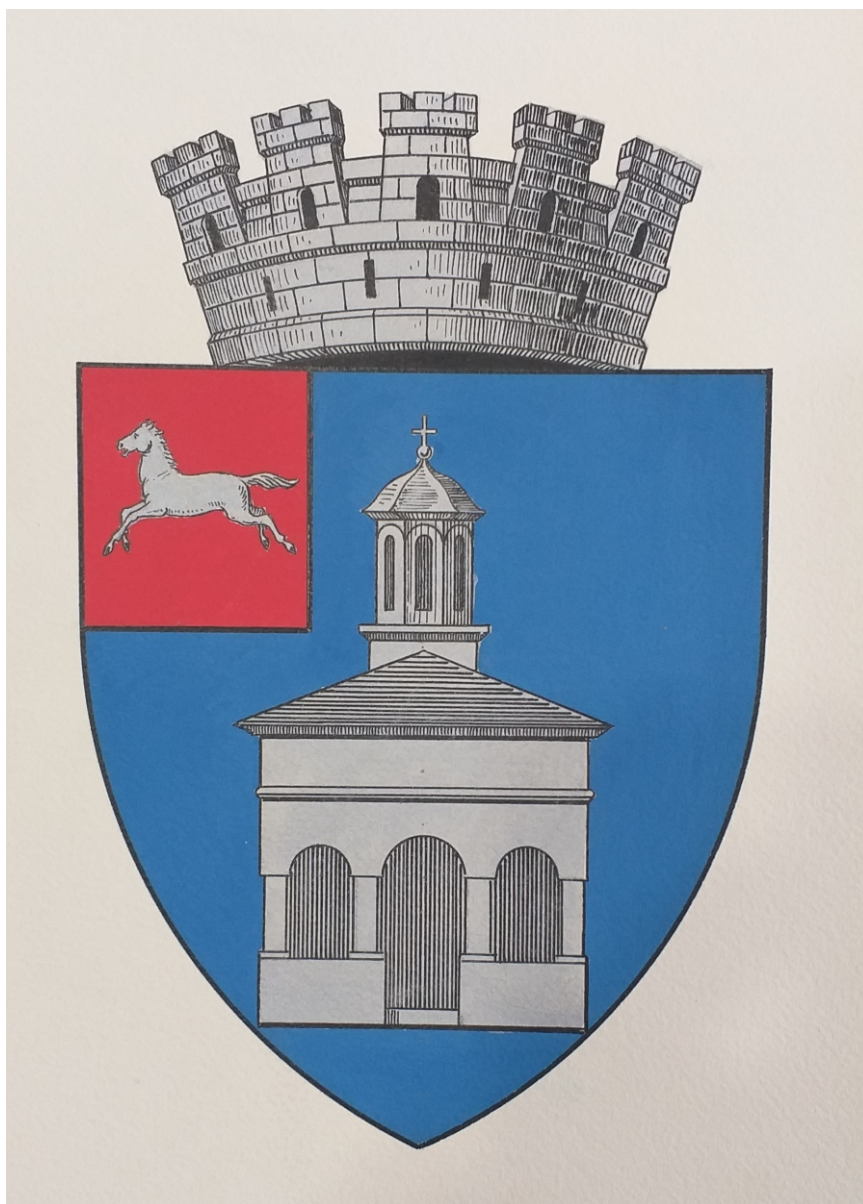
O primă propunere oficială pentru reintroducerea armăsarului pe stema orașului a fost făcută de către domnul Constantin C. Ștefănescu, după anul 2000, când, plecându-se de la ideea că Fecioara Maria a fost proclamată ocrotitoarea orașului, a fost introdus conceptul utilizării, alături de cal, a simbolului Fecioarei: trei stele din aur, în șase colțuri, pe roșu, simbolul apărând frecvent pe maforion și însemnând fecioria Sa, înainte de Naștere, la Naștere și după Naștere. Astfel, a rezultat o stemă, pe un scut tăiat fiind, în câmpul de sus, trei stele din aur, paralele, pe fond roșu, iar în câmpul de jos un cal de argint, alegând spre dreapta, pe albastru.

În urma a două dezbateri publice de la Primăria Municipiului, din august 2015, a fost trimisă către Comisia Județeană de Heraldică această propunere, care a fost respinsă pe motivul interzicerii simbolurilor religioase în stemele și drapelele locale. La sugestia dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics și a celorlalți membrii ai Comisiei Județene de Heraldică a fost propusă o nouă stemă, formată dintr-un scut tăiat, timbrat cu o coroană murală cu cinci turnuri, în câmpul superior fiind un cal de argint, alegând spre dextra, pe albastru, iar în câmpul inferior, două săbii curbate, încrucișate, din aur, pe roșu, care simbolizează numeroasele lupte purtate în zonă, cele două câmpuri fiind tăiate

⁸¹ Fosta Biserică „Piatra”, ridicată de Ștefan cel Mare, demolată pe la 1900, pe același loc fiind ridicată, în 1908, actuala Biserică cu hramul „Cuvioasa Paraschiva”.

⁸² Marius Neculae, *Medalii emise de organizații râmnicene (1994-2012)*, în *Analele Buzăului*, V, Buzău, 2013, pp. 281-282, 287.

de o fascie undată, azur, ce simbolizează apa Râmnicului. Deși la acest moment se fac demersuri pentru aprobarea ultimei propuneri, până la acest moment, în mod oficial, a fost folosit modelul propus de Constantin C. Ștefănescu.

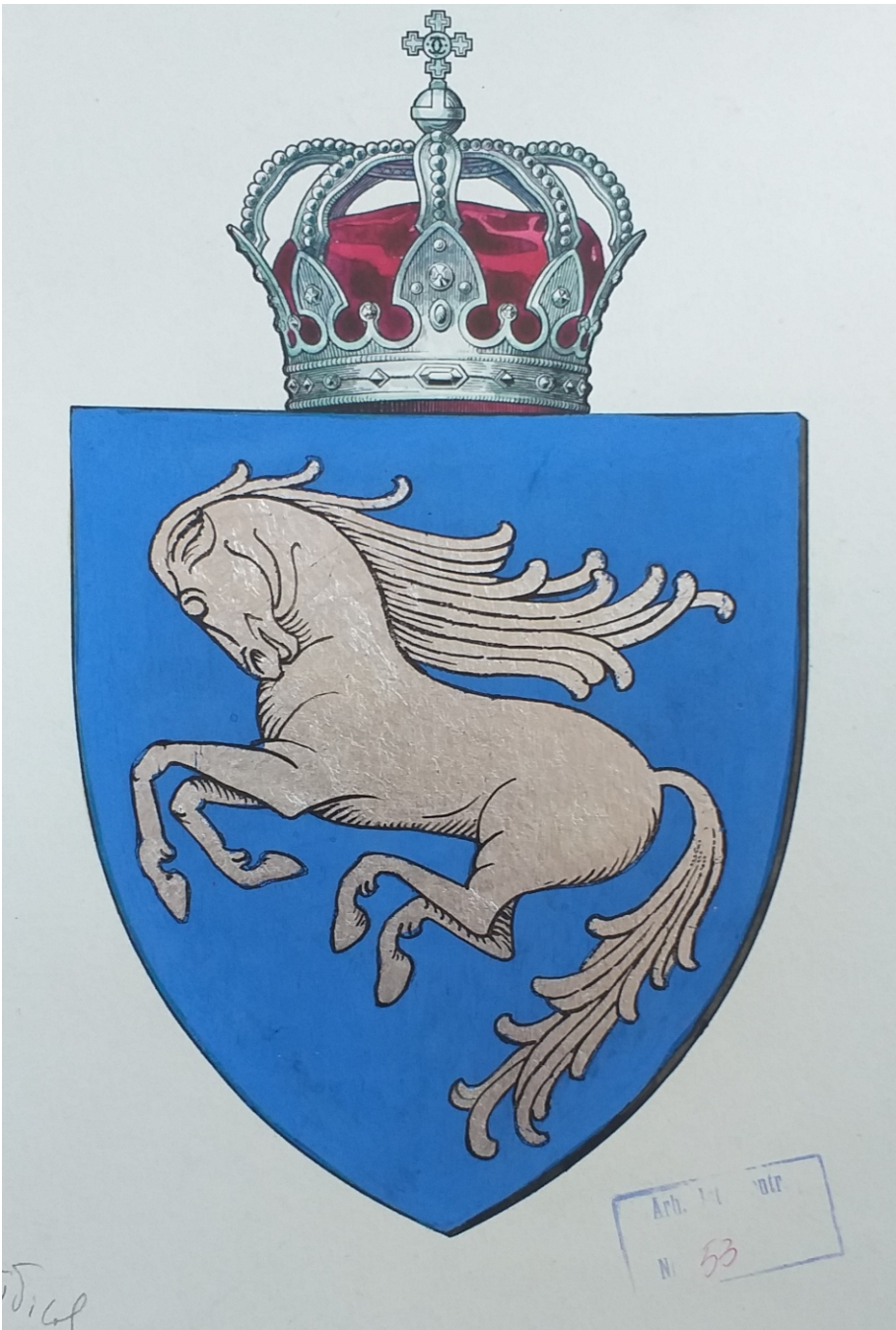

Propunere pentru stema orașului Râmnicu Sărat (neaprobată) – 1922

Stema județului Râmnicu Sărat (aprobată) – 1922

Propunere pentru stema județului (neaprobată - 1922)

Detaliu pe o cișmea din fontă (Râmnicu Sărat, perioada interbelică)

Stema județului Râmnicu Sărat în viziunea lui Alexandru Rîbalcu (cca. 1994)